

susținerea tezei, iar până săptămâna trecută a fost consultat de doctoranzi.

N-ar fi potrivit ca în această scurtă evocare a unei mari și nobile figuri de intelectual să ne oprim asupra îndelungatei și întunecatei perioade în care a fost marginalizat.

Într-o profesiune de credință din care se desprind rezultatele simple, dar impresionante ale izbânzilor sale, VLADIMIR declara: „Am muncit sistematic, cu dragoste, - pe tărâmul meu - așa cum au muncit părinții, neamurile mele, țărani, de aceea cinstesc munca altora. Mi-am dat silința - nu întotdeauna am reușit - să aplic principiile înțelegerii, toleranței (am învățat târziu!), sub semnul iubirii universale, așa cum propovăduia Sfântul Apostol Pavel.”

Din astfel de frământări sufletești s-a născut opera lui VLADIMIR TREBICI, care ne face să-i păstrăm o amintire veșnică.

Dumnezeu să-l odihnească!

Constantin Ionete

16 februarie 1999

La despărțirea de Profesorul Vladimir Trebici

Cu ziua de sâmbătă, 13 februarie 1999, se închide calea vieții pământești a celui care a fost Vladimir Trebici.

Atunci s-a pus hotarul de sfârșit pentru drumul început cu 83 de ani înainte la Horecea-Mănăstirii, în apropierea Cernăuților. Se încheia astfel Golgota ultimelor luni de viață. A dus crucea suferinței de sfârșit așa cum și-a dus întreaga viață, cu multă, nemăsurat de multă demnitate. A vrut și a reușit să fie exemplar și în cea de pe urmă încercare.

Calea vieții pământești a robului lui Dumnezeu Vladimir Trebici s-a încheiat. Nu și cea a spiritului său. Gândurile pe care le-a pus în cărți și studii, în conferințe sau în simple discuții au greutatea fructului plin, rodit sub grija unui arareori întâlnit grădinar de gânduri. Un grădinar care și-a luat în stăpânirea minții toate uneltele de care avea nevoie. Oricât de scumpe, oricât de costisitoare ca efort. Un grădinar hărăzit să își lucreze un mănos sol al minții. Prin muncă, neîntreruptă muncă, a făcut ca grădina sufletului său să fie și mai bogată. Talanții pe care Marele Stăpân îi dăruise i-a înzecit astfel.

Punctul de pornire la Universitatea din Cernăuți, în anii '30, a fost sub semnul istoriei, al filosofiei și al sociologiei. Nimic din toate acestea nu anunța pe demograful de mai târziu, pe specialistul care a stăpânit cu suverană îndemânare discursul arid al demografiei. Stilul în care va face demografie decurge însă, nemijlocit, din acest început.

A urmat războiul cu frângere de vieți și destine. Îl trăiește sub toate ipostazele sale - combatant, prizonier, refugiat. A scris pagini memorabile despre viața de lagăr pe care a dus-o în stepa rusească. Volumul memorialistic în care sunt cuprinse paginile respective își așteaptă publicarea. Acolo, sociologul Vladimir Trebici se regăsește cu întreaga bogăție de înțelesuri pe care le desprinde din drama pe care în fapt o trăia. Dialogul dintre sociologul și creștinul Vladimir Trebici în acele pagini nu are corespondent în lumea cărții românești.

După război a urmat o altă tragedie, cea a comunismului. La Cernăuți, înainte de război, tânărul pe atunci Vladimir Trebici, visa o carieră universitară. La București, revenit din lagăr, se confrunta cu supraviețuirea, în toate sensurile ei. În tot acest noian de reazezări violente, rău investitor, a fost să fie o stea-călăuză și pentru tânărul venit de la Cernăuți. El s-a numit Anton Golopenția. A fost șansa de a întâlni una dintre figurile exemplare ale școlii Românești de Sociologie. A fost o conjuncție de destine eroice. Cuvintele pot părea „mari”, exagerate poate. Nu, nu este un tribut al momentului ceea ce spun acum. Golopenția a plătit cu viața opțiunea sa de intelectual liber. Vladimir Trebici a construit pe aceeași structură de credințe intelectuale ca și Golopenția. În istoria intelectuală a acestei țări cei doi savanți sunt figuri emblematice pentru tipul intelectualului salvator. Sunt personalități care au încercat să țină în viață comunități științifice, spirituale. Ceea ce Profesorul Vladimir Trebici a făcut pentru demografia românească, pentru supraviețuirea ei în decursul deceniilor de comunism, nu își află comparație decât în întreprinderea similară a regretatului sociolog Henri H. Stahl.

Vocația de salvator al unei comunități intelectuale naționale de la pericolul de moarte dogmatică a fost împlinită de Profesorul Trebici cu modestie și tenacitate monastică prin scris, vorbă și fapte fondatoare. A scris mult. Prin ceea ce a scris a ajuns să fie reprezentantul de necon-

testat al demografiei românești. Numărul mare de lucrări publicate devine secundar însă în momentul în care îl pui în balanță cu stilul, profunzimea și utilitatea scriiturii sale. În momentul în care îi revezi paginile publicate, trăiești sentimentul întâlnirii cu un om care prin vocație a fost Profesor – specialist capabil de claritate, mesaj centrat pe lucruri fundamentale. Și, mai presus de orice, om care dăruiește idei.

Câți dintre cei care au avut norocul de a-l cunoaște nu i-au rămas datori pentru o idee, o încurajare potrivită în momentul potrivit, un sfat? Câte dintre lucrările serioase de demografie sau de sociologie a populației publicate în țară au putut fi serioase fără o întemeiere prin Vladimir Trebici? Cu cât va trece timpul, cu atât vom realiza mai mult faptul că suntem nu numai sub semn de informație și metodă științifică la întâlnirea cu textele demografului Vladimir Trebici. Marca lor este și, sau mai ales, stilul. O construcție simplă în care discursul strict demografic își pierde ariditatea în mediul de cultură clasică, sociologică și istorică în care este desfășurat.

Vladimir Trebici nu mai este printre noi. Împlinirile sale fondatoare sunt și vor fi cu noi și după noi. Un extraordinar simț al duratei și al durabilității a caracterizat întreaga sa lucrare intelectuală. Trăirea duratei era evidentă din modul în care ordona toate informațiile de care dispunea în timp, o ordonare amănunțită care mergea de la evenimente istorice, științifice până la măruntele evenimente de viață ale celor cunoscuți sau numai știuți indirect. Stăpânind câmpuri întinse de evenimente, cu percepția clară a efemerului care le este specific,

Profesorul Vladimir Trebici a încercat să construiască durabil. Respectul pentru continuitate, tradiție, lucrul bine făcut și credință, toate acestea sunt semne clare ale vocației de a construi durabil. Obișnuia să spună „Respect oamenii care au credință, indiferent care este aceasta”. Recunoștea ușor în toată dragostea sa pentru ordine, continuitate și credință spiritul Bucovinei din care venea, lumea valorilor morale care întemeiază existența noastră ca popor.

Întreprinderile fondatoare ale Profesorului Vladimir Trebici nu sunt de regăsit numai la nivel de cărți, studii sau cursuri, numai prin ceea ce a dus la bun sfârșit ca profesor la Academia de Științe Economice, la Centrul Demografic ONU, la Universitatea București, sau ca specialist la Institutul Central de Statistică și, ulterior, la Direcția Centrală de Statistică. A urmărit cu tenacitate și statuarea unei instituții demografice de cercetare. Reușita acestui gând a venit târziu, după 1990. Centrul de Demografie al Academiei există. Profesorul a reușit să instituie o formă de cercetare cu șanse mari de viabilitate. Centrul de Demografie poate și trebuie să crească sub semnul spiritului protector al celui care l-a fondat.

Pe măsură ce timpul va trece, va fi și mai dureroasă absența omului, Profesorului și prietenului Vladimir Trebici. Îl vor chema, îi vor simți lipsa, tot mai multe locuri de spirit și Cetate în care a fost semănător - semănător de adevăr, bine și credință.

Dumnezeu să îl odihnească în pace!

Dumitru Sandu

16 februarie 1999